

séges úttörő-irodalommal, mint a Szovjetunió. Eppen ezért okoz nagy örömet nekünk a most megjelent *Előre* című versgyűjtemény, mely a szovjet pionírok boldog gyermekkorát tükrözi vissza. A Szovjetunió legkitűnőbb költői írnak verseket a pioniroknak és ezekben a versekben megszólal a közösségi munkában mindig együttthaladó szovjet pionír öröme és munkaszeretete. Az Új Magyar Könyvkiadó úttörőmunkára vállalkozott és minden bizonnyal a magyar úttörőpajtások hálásak lesznek a nekik kiadott könyvért. Az összeállítást Békés István, Gábor Andor és Lányi Sarolta végezte, a fordítás tizenégy műfordítónk jó munkája.

TAKÁCS TIBOR

SISKOV: HAJNALODIK. (Franklin.)

A proletárcseregek elől menekülő, a már Oroszország területéről kivert cári hordák szétzúllott életének egy részéről számol be ez a regény. A könyv izgalmasan érdekes olvasmány. Életlenül jelennek meg szemünk előtt a cári hadsereg maradvékjainak alakjai, akik már csomagokban sem bíznak. Halott már ez a „hadsereg“, de ezt csak a tábornok segédtsíztje látja. A regény hőseiben a bolsevik propaganda hatására fölébred a vágy, egy jobb világ után. Megszökkik ő is, mint mindenki, akiben az igazságszeretnek csak egy szikrája is él. A regény minden sorából érezhető a szocializmus igazsága. A szerző megutáltatja olvasóival a cári hadsereg rohadó tisztjeit.

Aktuálisan érdekes Baranov segédtsíztnek a regény hőséhez, Njokolaj Rebrovhoz intézett levelének ez a része: „Gondolkozz Njokolaj, kik vagyunk mi? A vagyonosok, a tőke hatalmának a szolgálatában állunk, amelyhez képest a szocializmus ugyanolyan idegen és veszélyes, mint annakidején a kereszténység veszélyes volt az ókori pogányság számára. És lám, a külföldi tőke, a legkérőfontabb, a legajlásabb, kitépte belőlünk a szívet, elvette lelkiismeretünket, kardot tett kezünkbe, ülni parancsolt — kit? A mi orosz munkáslegényeinket, a mi húsunkat és véréinket. És kiderül, hogy zsoldosok, rablók, banditák vagyunk, áruló csöcselék, ezek vagyunk. Hát nem szörnyűség ez?”

Igy vélekedik a fehér horda segédtsíztje, akinek bensejében, életének utolsó szakaszában (mert ezután öngyilkos lesz) felmerül a büntudat. Nyíró József fordítása elég gyengén sikerült. A fordítás miatt néhol egészen szárazzá, sőt helyenként érthetlenné válik a regény.

BÉCSI TAMÁS

GERGELY SÁNDOR: HÍV AZ ERDŐ. (Szikra.)

Tizenkét novella az író legkülönbözőbb korszakaiból. Gergely Sándor életének jórészét a Szovjetunióban töltötte mint emigráns és így a fejlődő szovjet szocialista-realista irodalom hatása megérzik művein. A novella műfajának keretei nem szűkek számára, hogy általános érvényű, szocialista, magyar és emberi igazságokat mondjon el bennük leltisztult, egyszerű stílusával. Írói érdeme, hogy a magyar és a szovjet dolgozó nép kapcsolatait tükrözi, azokat a társadalmi mélyrétegeket ábrázolja, amelyek a lappangó magyar forradalmat hordozták. Főleg a paraszti proletárság felé fordul szeretettel, és megható színekkel rajzolja azokat az alakokat, akik nyomorúságukban is emberek maradtak a Horthy-rendszer romlott kátlánában. Pető János a várakörnyéki szegényparaszt megundorodik a partizánvadászkönyvetlenségétől és megszökkik a pokolból át a partizánokhoz. Ott hamarosan megtalálja magát, mert a partizánok is parasztok. Pető János és Andrej Tucsa (Tucsa András bácsi) között hamar szövődik a lélekbeli barátság. A magyar honvéd felismeri az igazi ellenséget is és keményen harcol a fasiszták ellen. Berecz Jani a hadifogságból hazatért katoná bosszút áll felbuztatón, akik gyilkolásba vitték. Az ártatlanul meggyilkolt gyermek szemei üzik és az intéző mellébe veri a kést. Ez a kitűnő, nagyfeszültségű novella mégis az, mely észrevehetővé teszi az író önhibáján kívüli gyengeségét. Gergely Sándor nem figyelhetett meg kellőképpen a parasztság fejlődését a Horthy-rendszer utolsó tíz esztendejében és úgy érezzük, hogy az ábrázolásban ezt a korszakot átugorja. Berecz Jani alakját ezért nem érezzük hitelesnek, habár a novella a kivételes esetek műfaja. Ott, ahol az író mondanivalói közvetlen élményből fakadnak, ott természetesen nincs hasadás ábrázolás és cél között és olyan remekművek kelnek Gergely tolla nyomán, mint a: „Falu, sötétben”, „Rokonok közt”, „Péterke legszebb játéka”. stb. novellák.

NAGY SÁNDOR

MIKSZÁTH KÁLMÁN: A KIS PRIMÁS. (Révai.)

Mikszáthnak ez a mulatságos és fordulatok kisregénye azt meséli el, miként nevezi ki felesége, Beatrix unszolására Mátyás király a hétéves Estei Hippolytot esztergomi érsekké, mint cseréli ki a gyermek-főpapot merénylőtől felőlasz környezete útközben egyik járszópajtásával, a vele egykorú Gregorióval, mint nevelkedik a kis Hippolyt „Táján

Gergely"-ként a budai udvarban, miközben a primásnak hitt Gregorio egyre-másra okozza a nevelésnél nevelésesebb bonyodalmakat, mint tudódik ki az igazság végül, s oldódik meg a király számára nagyon kellemetlen helyzet. Az eléggé romantikus történet, melyet Mikszáth a maga fáradhatatlan, izes és színes elbeszélő-bőségével ad elénk, arra is módot nyújt az írónak, hogy csillogó szatírájában mártsa meg a XV. század feudális nagyurait, elvilágiasodott papjait. Remek részletekben, mesteri jellemzésekben bővelkedik a kisregény: Béatrix, a cselszövő aszszony, a „mameluk” udvar, a kis primás bevonulása székhelyére, s végül a cselekmény szatirikus csúcspontja, a királynak és környezetének esztergomi látogatása. Güny és meghatódottság igazi mikszáthi ötvözete az elbeszélés, s csupán azt sajnálhatjuk, hogy az író túlságosan negatív módon ábrázolta Mátyást, a magyar történelemnek ezt a nagy és haladó szellemű alakját. Különbösen nagyon érdekes olvasmány a kisregény. Viszont egyet nem értünk: miért kellett ebben a kiadásban a XIX. század végének, Mikszáth korának magyar helyesírását megtartani? A cz-ke-t es egyéb írásbeli avultságokat ki kellett volna a kiadónak küszöbölnie.

ANGYAL ENDRE

PAP KÁROLY: AZAREL. (Franklin.)

A polgári történések kedvenc szórakozása volt a társadalom nagy bajainak okát a nemzedéknevelés problémáiban keresni. Hiszen amióta világ a világ, az idősebb nemzedék mindig szemben állt a fiatalabbal. A fiúk fellázadtak az apák, vagy nagyapák zsarnoksága ellen s a lázadás győzelmeként kicseréltek néhány képförmedvényt a falon, más hasonló mázelmányokra, átrendezték a könyvszekrényt, leporolták a bútorokat s az élet folyt tovább a maga megszokott rendjében.

Azarel Gyurka lázadásának gyökerei a családon belüli ellentétben keresendők. Az öntudatra ébredt kistüi életét titkos félelmek és még titkosabb fétsékek irányítják. A vallásörült nagypapa zsarnoksága szörnyű. Szabadulni igyekszik, — de a szabadulás talán még rosszabb, mert a félelem helyébe az unalom lép. A polgári jóléttel berendezett szülői ház nem hajlandó mesebárlangá változni... „Árpád és a hét vezér nem lép ki a blondel keretből...” Testvérei, s a felnőttek sem értik meg, kicsit talán bolondnak tartják.

Érdekes lenne végigkísérni Azarel Gyurka emberré fejlődésének útját. Ho-

gyan száll szembe egyedül az egész világgal, hogyan leplezi le a felnőttek istensáfárkodását s az egész rosszulmegcsinált életét. Ez a kétségkívül egyre tudatosuló lázadás az egyén „zendülésének” útja. Ki akar törni a kapitalista társadalom által rákényszerített korból, de teljesen figyelmen kívül hagyja a társadalom reális erőit.

Természetesen ez a kitörés nem sikerül. A csavargóvá lett Azarel Gyurka visszabújik a kissé áporodott szagú polgári fészek óvóhelyére és igyekszik helyrehozni mindazt, amit a család és a társadalom ellen vétett.

— „En beteg voltam és mindent elfeledtem”. — Papp Károly, az író azonban nem felejtett, hiszen tudjuk, hogy egész élete határozott és becsületes állásfoglalás volt a fennálló társadalmi rend ellen. Azarel Gyurka spontán lázadása nem tud lehatolni a dolgok gyökeréig; felveti, de nem tudja megoldani a problémákat. A könyv mindamellett komoly, figyelemre méltó munka — Pap Károlynak talán legszebb regénye — s a Franklin-Társulat igen helyesen tette, hogy nemrégiben a könyv második kiadását megjelentette.

BOZÓ LASZLÓ

TERSÁNSZKY. J. JENŐ: EGY KÉZIKOCSI TÖRTÉNETE. (Révai.)

A németek bevonulásával veszi kezdetét egy kézikocsi története. A fordulat, néhol meghökkentő, máskor kacagtató események — amelyek e kézikocsiszám köré szövődnek — bepillantást nyújtanak a Horthy-rezsimet kiszolgáló társadalom rothadó, belső világába. Alakok mozognak a színen, akikre bizton építhetett ez a rendszer, ám felismerjük az öntudatos, proletár-arcoakat is, akik jól tudják, miként viselkedjenek a teuton-bandák győzelmi rikácsolásai, majd meg barbár terrorja idején. — A regény tipikus Tersánszky-mű: hibátlan cselekménybonyolításával, könnyed elbeszélőhangjával, s nagyobb-részt neveléses, torz — ám mégis valóságos — figurákkal. Ezúttal azonban a történelmi keret folytán több benne a komor hang, mint más könyveiben. Ez viszont érthető, hiszen az író a magyar nép egyik legszűkebb korszakába vezet vissza az olvasót s elmondhatjuk, hogy szomorú hitelességgel. Gyilkosok és hősök tűnek fel a könyv lapjain, üldözők és üldözöttek viaskodását látjuk. Míg végül a kézikocsi, — teljesítve azt a hivatását, amit az író regénye központjaként neki szánt, — a főváros felszabadulásának pillanatában egy égő cigarettavégtől kigyulladva elpusztul. A könyv Tersánszky jólismert és kedvelt,